

SPRAWOZDANIE Z PODSUMOWANIA KONKURSU „SAGA RODÓW WSI SOKOLE, CZYLI NASZE RODZINNE DRZEWA”

Rodzinna genealogia cieszy się coraz większą popularnością wśród wielu mieszkańców województwa podlaskiego. Owocuje to podejmowaniem badań nad losami własnej rodziny oraz powstawaniem nowych organizacji genealogicznych – Podlaskiego Towarzystwa Genealogicznego, Jamińskiego Zespołu Indeksacyjnego, Stowarzyszeniem Rodów Grodzieńskich z siedzibą w Warszawie. W ostatnim czasie inspiracją do poszukiwań własnych korzeni wielu osób stał się opublikowany w 2015 r. reportaż historyczny Anety Prymaki-Oniszk dotyczący ewakuacji podczas I wojny światowej ludności cywilnej z terenu zachodnich powiatów guberni grodzieńskiej¹.

Jedną z inicjatyw mających na celu spopularyzowanie wiedzy dotyczącej przeszłości rodzin o chłopskim pochodzeniu, zamieszkujących niewielką wieś Sokole Białostockie (województwo podlaskie, gmina Michałowo), był konkurs genealogiczny „Saga rodów Sokolskich – nasze rodzinne drzewa”. Zorganizowało go Towarzystwo Przyjaciół Sokola (TPS) oraz Sołectwo Sokole przy współudziale Gminnego Ośrodka Kultury w Michałowie. Wydarzenie odbyło się w ramach projektu Narodowego Centrum Kultury – „Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne 2017”. Podsumowanie konkursu miało miejsce 28 października 2017 r. w Domu Ludowym we wsi Sokole Białostockie.

Finał wydarzenia poprzedziło szkolenie części uczestników konkursu poprowadzone 16 września 2017 r. w Sokolu przez genealoga Grzegorza Multana z Warszawy. Poszukując informacji o własnej rodzinie prelegent dotarł do nieznanych historykom-regionalistom źródeł różnej proveniencji administracyjnej – m. in. listów posiadaczy gospodarstw i praw do serwitutów z lat 20. XX w., aktów wykupu ziemi od sokolskich chłopów pod budowę linii kolejowej Białystok – Baranowicze z 1886 r.² zachowanych w zespole Starszego Notariusza Sądu Okręgowego w Grodnie (1883-1915) przechowywanym w Archiwum Państwowym w Białymstoku, inwentarza folwarku Waliły z Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, ksiąg metrykalnych z parafii rzymsko-katolickiej w Zabłudowie, do której przynależeli

¹ A. Prymaka-Oniszk, *Bieżeństwo 1915. Zapomniani uchodźcy*, Wołowiec 2016, ss. 367.

² Szerzej o linii kolejowej Białystok – Baranowicze zob.: S. Dmitruk, *Linia Białystok – Baranowicze Poleskiej Skarbowej Drogi Żelaznej w latach 1886 – 1914*, „Białostockie Teki Historyczne”, 2016 (XIV), s. 61–91.

katolicycy mieszkańcy wsi. Na uwagę zasługuje wnikliwa analiza zabłudowskich ksiąg metrykalnych, dzięki którym G. Multan dotarł do najstarszych wpisów mieszkańców wsi z Sokola z 1695, 1711, 1742 r. Genealog zapoznał uczestników szkolenia z informacjami gdzie należy szukać wiadomości o swoich przodkach, w jaki sposób dokumentować badania za pomocą ogólnodostępnych programów komputerowych i jak stworzyć drzewo genealogiczne.

Na konkurs, rozpowszechniony przez TPS za pomocą mediów społecznościowych i różnego rodzaju ogłoszeń, nadesłano 7 prac. Komisja konkursowa w składzie Barbara Pacholska (prezes TPS), Jolanta Szczygieł-Rogowska (dyrektor Galerii im. Sleńdzińskich w Białymstoku) i G. Multan nagrodziła trzy prace zawierające drzewa genealogiczne i prezentacje multimedialne.

Marzenna Jarosławska – laureatka III miejsca – omówiła dzieje rodziny Grzesiów docierając do ciekawej kolekcji zdjęć i wspomnień rodzinnych. Podczas podsumowania laureatka stwierdziła, że inspiracją do pogłębienia własnej wiedzy genealogicznej były opowieści Tatiany Połtawcewy z Grodna dotyczące rodziny Grzesiów oraz historia Władysława Grzesia (1920–1975) represjonowanego przez NKWD w 1944 r. i osadzonego w Murszańsku (obwód tambowski; Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich), prywatnie dziadka Autorki nagrodzonej pracy³.

Artur Szatyłowicz, obecnie mieszkający w pobliżu Grójca, opracował zagadnienie *Moja sokolska gałąź drzewa genealogicznego*. Jego praca zdobyła II nagrodę w omawianym konkursie. Na podstawie ksiąg metrykalnych parafii rzymsko-katolickiej w Zabłudowie, inskrypcji na nagrobkach rodzinnych, zawartości archiwum domowego oraz wspomnień rodzinnych wywiódł genealogię chłopskiej rodziny Wincentego i Anieli Chrzanowskich – najstarszego pokolenia swoich przodków w linii prostej. Badanie sięgnęło 1832 r. Drzewo genealogiczne zbudowane przez A. Szatyłowicza zostało rozciągnięte na boczne gałęzie rodziny Chrzanowskich.

Zwycięską pracą okazał się tekst naukowy Stefana Dmitruka pt. *Wywód genealogiczny rodziny Dmitruk z Sokola Białostockiego*. Celem prowadzonego od 2000 r. badania było opracowanie genealogii wstępnych przodków w linii prostej rodziny Stefana (ur. 1980) i Sergiusza Dmitruka (1944–2006) z pominięciem zstępnych poszczególnych członków rodziny. Autorowi, dzięki pokonkursowej korekcie G. Multana, udało się dotrzeć do Jakuba Zmitruka (nazwisko o białoruskiej etymologii językowej w późniejszym okresie przybrało formę Dmitruk) urodzonego w 1758 r. W analizie wykorzystano: wspomnienia członków rodziny

---

³ B. Pacholska, A. Kasperowicz, *Wojenne losy Sokolan*, Sokole 2015, s. 57-64.

Dmitruk, odpisy aktów Urzędu Stanu Cywilnego w Białymstoku, dokumentację parafii prawosławnej pw. św. Mikołaja Cudotwórcy w Michałowie i Litewskiego Państwowego Archiwum Historycznego w Wilnie, tablice grobów rodzinnych na Cmentarzu Miejskim w Białymstoku i Cmentarzu Parafii Prawosławnej w Królowym Moście, spisy jeńców obozów niemieckich z archiwum Międzynarodowego Czerwonego Krzyża z czasów I wojny światowej, listy strat armii rosyjskiej z lat 1914–1918 i wojska polskiego z lat 1918–1920⁴, archiwum domowe – dokumenty oraz fotografie lub reprodukcje cyfrowe. W latach 2013–2015 odnaleziono, ważne i poszerzające wiedzę genealogiczną naukowca, źródła w Archiwum Prawosławnej Diecezji Białostocko-Gdańskiej. Fiaskiem zakończyła się kwerenda w Archiwum Państwowym w Białymstoku oraz rozpoznanie zasobu Narodowego Archiwum Historycznego Białorusi w Grodnie. Do głównych przeszkód badawczych w pracy S. Dmitruka należy zaliczyć deficyty archiwalne parafii prawosławnych pw. św. Anny w Królowym Moście oraz pw. Narodzenia Bogurodzicy w Gródku, do których należeli przodkowie Autora. Zasoby archiwalne obu parafii uległy zniszczeniu w wyniku pożarów – w Królowym Moście plebanii w 1984 r., a w Gródku cerkwi parafialnej w 1943 r.⁵ Te niepowetowane straty w materiale archiwalnym powodują utrudnienie prac osób szukających swoich korzeni w dokumentacji metrykalnej wymienionych struktur cerkiewnych. Dużą waloryzacją prezentowanej pracy są aneksy. W *Aneksie 3. Geneza wsi Sokole Białostockie* Autor przedatował jej istnienie z 1775 r.⁶ i określił datę powstania wsi na przed 6 grudnia 1549 r. Podstawą wyводу stał się dokument podziału dóbr po zmarłym 28 maja 1549 r. wojewodzie nowogrodzkim Aleksandrze Chodkiewiczu (1457–1549) między jego synów: Hieronima (1500–1561), Grzegorza (ok. 1520–1572) i Jerzego (ok. 1525–1569). Dokument wystawiono 6 grudnia 1549 r.⁷ Odkrycie G. Multana dotyczące

⁴ *Именной список убитым, раненым и без вести пропавшим нижним чинам*, Петербург 1914–1920; *Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918–1920*, Warszawa 1934; *Prisoners of The First World War in the ICRC archives* (elektroniczna baza danych: <https://grandeguerre.icrc.org>, dostęp: 10.10.2017).

⁵ S. Borowik, *Parafia w Królowym Moście*, „Przegląd Prawosławny”, 1999 (3), s. 31; E. Kosakowski, *Historia parafii pw. św. Anny w Królowym Moście*, „Wiadomości Prawosławnej Diecezji Białostocko-Gdańskiej”, 2004 (2), s. 4 - 6; G. Sosna (ks.), *Gródek*, „Wiadomości Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego”, 1987 (z. 2 - 3), s. 106; G. Sosna (ks.), *Bibliografia parafii prawosławnych na Białostocczyźnie. Część demograficzna. Chrzty, śluby i zgony (według ksiąg metrykalnych)*, Ryboły 1992, s. 47.

⁶ L. Nos, *Monografia gminy Michałowo*, Michałowo 2009, s. 189; B. Pacholska, E. Kupraszewicz, *Okruchy historii wsi Sokole i okolic zebrane z okazji w 235. Rocznicy założenia wsi, Sokole 2010*, s. 10; A. Kasperowicz, *Monografia wsi Sokole 1775 - 2010. Historia: Stanku, Świnobrodu, Zajmy i Żedni, Sokole 2010*, s. 3.

⁷ *Prawa i przywileje dóbr ziemskich. Zabłudów XV–XVIII w.*, opr. J. Maroszek, Białystok 1994, s. 62; S. K. Kossakowski, *Monografie historyczno-genealogiczne niektórych rodzin polskich. Tom I*, Warszawa

zapisów w księgach metrykalnych kościoła rzymsko-katolickiego w Zabłudowie sprzed 1775 r. umocowują tezę o dacie Sokola na rok 1549 ustaloną przez S. Dmitruka. *Aneks 4. Księgi metrykalne ludności prawosławnej i greckokatolickiej Sokola* wyjaśnia przynależność administracyjną osób z tytułowego załącznika pod kątem cerkiewnym od XVI w. do współczesności. Celem sporządzenia aneksu jest ułatwienie pracy osobom szukającym w przyszłości materiałów archiwalnych – głównie genealogicznych. Podstawą źródłową do opracowania aneksu stały się księgi XVIII-wiecznych wizytacji dziekańskich – rzymsko-katolickiej i grecko-katolickiej, księga metrykalna parafii unickiej w Gródku z 1809 r., zachowane sprawozdania z funkcjonowania parafii prawosławnych z II połowy XIX w. i periodyki cerkiewne z przełomu XIX i XX w.⁸

Należy zgodzić się z wnioskiem końcowym jury wygłoszonym podczas podsumowania wydarzenia, że „(...) *zapoczątkowane przez konkurs działania związane z badaniem historii rodzin wsi Sokole będą kontynuowane i zachęcą innych Sokolan do podjęcia działań na rzecz poszerzenia wiedzy o swoich przodkach*”. Prace konkursowe uświadomiły jak wartościowe, ale i skomplikowane jest badanie genealogiczne ludności chłopskiej z terenów obecnego województwa podlaskiego. W tym przypadku poszukiwanie źródeł wywodów genealogicznych jest utrudnione z powodu znacznych deficytów podstawowych archiwaliów powstałych na skutek różnych zdarzeń historycznych. Konkurs wniósł wiele wartościowych ustaleń badawczych dotyczących przeszłości niewielkiej wsi Sokole Białostockie, w znaczny sposób przyczynił się do pogłębienia lokalnej historii. Mam nadzieję, że stanie się także inspiracją do dalszych badań genealogicznych oraz ich upowszechniania.

Stefan Dmitruk
Sokole-Białystok-Lublin

1859, s. 315; A. Romanowska, *Zabłudowskie dobra Chodkiewiczów w XVI wieku*, „Rocznik Zabłudowski”, 2008 (II), s. 15; J. Maroszek, *Chodkiewiczowie i ich Puszcza Błudów w XV–XVI wieku*, „Studia Podlaskie”, 2013 (XXI), s. 24.

⁸ Archiwum Prawosławnej Diecezji Białostocko-Gdańskiej w Białymstoku: *Metryki ochrzczonych z Cerkwi Grodeckey z R. 1809* [cały poszyt], *Metryki Szlubow z Cerkwi Grodeckey z Roku 1809* [cały poszyt], *Metryki Cerkwi Grodeckey Umarłych z R. 1809* [cały poszyt]; *Klirowaja Wiedomost' Grodeckoj Swiato Preczistskoj Cerkwi* (dalej: KW Gródek) za 1849 god, KW Gródek za 1852 god, KW Gródek za 1853 god, KW Gródek za 1870 god, KW Gródek za 1872 god, APDB-G, KW Gródek za 1873 god [całe poszyty]; *Klirowaja Wiedomost' Potockoj Prawosławnoj S. Gieorgijewskoj Cerkwi za 1845 god* [dalej: KW Potoka]; KW Potoka 1860; APDB-G, KW Potoka 1867; APDB-G, KW Potoka 1872; APDB-G, KW Potoka 1873; APDB-G, KW Potoka 1875 (całe poszyty); *Księga wizyty dziekańskiej dekanatu podlaskiego przeze mnie księdza Bazylego Guttorskiego dziekana podlaskiego, plebana golniewskiego w roku 1773 miesiąca Novembra dnia 17 iuxta vetu kalendarza sporządzona*, oprac. J. Maroszek, W. F. Wilczewski, Białystok 1996; *Rękopiśmienne opisy parafii litewskich z 1784 roku. Dekanat knyszynski i dekanat augustowski*, opr. W. Wernerowa, Warszawa 1996.